

Av: Helle Wessel Andersson og
Trond Ljøkjell, KoRus-Midt

Innenfor rusfeltet er økt forskningsbasert kunnskap om effekt av ulike tiltak sentralt i forbindelse med tidlig intervensjon, og et viktig bidrag for å styrke den forebyggende innsatsen. I denne artikkelen presenterer vi resultater fra oppsummert og kvalitetsvurdert forskning på rusfeltet, og gir eksempler på bruk av tidlig intervensjonstiltak med dokumentert effekt.

Tidlig intervensjonstiltak med dokumentert effekt på risikofyllt alkohol- og cannabisbruk hos ungdom og unge voksne

Innledning

Kompetansesenter rus - Midt-Norge (KoRus-Midt) er ett av sju regionale kompetansesenter for rus. Vår primære rolle er å styrke praksisfeltet gjennom formidling og implementering av forsknings- og kunnskapsbaserte strategier. Vi skal bidra til at forebyggende tiltak settes inn så tidlig som mulig, både tiltak mot risikogrupper og tiltak som forebygger problemutvikling i befolkningen. Økt kunnskap og kompetanse om tidlig intervensjon er en av kjerneoppgavene til kompetansesentrene.

Tidlig intervensjon brukes om tiltak som settes inn tidlig i en definert problemutviklingsprosess. Tiltakene omtales også som selektiv forebygging, da forstått som tiltak rettet mot en definert gruppe med identifiserbar forhøyet risiko for problemutvikling, eventuelt begynnende problemutvikling (Helsedirektoratet, 2009).

Det foreligger ingen offisiell konsensus om en definisjon av risikofyllt alkoholforbruk i Norge. Det gis heller ingen grenseverdier eller anbefalinger for ukentlig

eller daglig alkoholforbruk. Inntak av alkohol som fører til beruselse kan generelt defineres som risikofylt alkoholforbruk, da det øker risiko for skade og ulykke. Drikkeepisoder med inntak av mer enn fem alkoholenheter for menn og fire alkoholenheter eller mer for kvinner, kan tilsvarende anses som risikofylt. I Sverige er tilsvarende grense for ukentlig inntak 14 og ni alkoholenheter for henholdsvis menn og kvinner.

WHO definerer alkoholbruk som risikofylt når det øker risikoen for skadelige konsekvenser for brukeren selv eller andre (Babor et al., 2001). En tilsvarende definisjon for risikofylt cannabisbruk vil være når cannabis blir brukt så hyppig at det rammer individets sosiale fungering og gir risiko for fysiske eller psykiske helseskader, med fare for utvikling av avhengighet (Gates, et al., 2006). I en nyere studie som omfatter norske ungdommer, har Haugland og kollegaer (2012) definert risikofylt rusbruk som «gjentatt beruselse, hyppig alkoholbruk og utprøving av hasj eller liknende stoffer».

Kunnskap om risikofaktorer og beskyttende faktorer er sentralt i forebyggende arbeid, og i utvikling av effektive tidlig intervensjonstiltak. Risikofaktorer er egenskaper hos individet eller forhold ved oppvekstmiljøet som er forbundet med økt sannsynlighet for negativ psykososial utvikling. Beskyttelsesfaktorer er faktorer som minker sannsynligheten for at ungdommer i risiko utvikler problematferd. De beskyttende faktorene virker altså som «skjold» mot de negative konse-

Kjente risikofaktorer for å utvikle rusrelaterte problemer omfatter blant annet psykiske vansker, dårlige skole-resultater og svake sosiale ferdigheter

kvensene av å være i en risikosituasjon. Kjente risikofaktorer for å utvikle rusrelaterte problemer omfatter blant annet psykiske vansker, dårlige skolerestater og svake sosiale ferdigheter. Videre vil foreldre kunne påvirke barn og ungdoms

forhold til rusmidler gjennom oppdragerstil, holdninger og atferd i forhold til bruk av rusmidler. Risikofaktorer finnes også på samfunnsnivå. Vi vet at tilgjengeligheten av rusmidler, høy ek-

sponeringsgrad av rusmidler i nærmiljøet, samt rusmiddelmissbruk blant venner innebærer økt risiko for utvikling av rusmiddelmissbruk (www.forebygging.no; Newcomb et al., 1986). Risikofaktorer har en tendens til å opptre samtidig, og de negative konsekvensene er knyttet til antall risikofaktorer (Newcomb et al., 1986), samtidigheten og interaksjonen mellom dem (Sameroff et al., 1998; Swadi, 1999; Hawkins et al., 1992).

Det er utviklet mange ulike selektive forebyggende tilnærminger med mål om å redusere problematisk rusmisbruk hos ungdom. Dette omfatter individbaserte tilnærminger, som atferdsintervensjoner, kognitivt orienterte terapiformer og motiverende intervju, samt familiebaserte intervensjoner med multisystemisk tilnærming. Forskningsbasert kunnskap om effekten av de ulike tiltakene er sentralt i forbindelse med tidlig intervensjon, og et viktig bidrag i arbeidet med å styrke den forebyggende innsatsen på rusfeltet. En oversikt over eksisterende forskning om effekt av ulike tiltak kan gi et bedre beslutningsgrunnlag for valg av tiltak.

Det finnes en mengde enkeltstudier som dokumenterer effekten av ulike tiltak på ungdommers rusmiddelbruk. For å få et balansert bilde av hva forskning har vist på et bestemt område, og for at kunnskapsgrunnlaget skal være så godt opplyst som mulig, utarbeides systematiske oversiktsartikler. En slik artikkel gir en oversikt og sammenstilling av resultater fra flere enkeltstudier. Det er anvendt en systematisk fremgangsmåte for å finne, vurdere og oppsummere enkeltstudiene, og dette er grundig beskrevet. Formålet er å se forskningsresultater fra relevante studier under ett.

På oppdrag fra KoRus-Midt har Nasjonalt Kunnskapssenter for Helsetjenesten (Kunnskapssenteret) gjennomført et litteratursøk etter oppsummert forskning på effekten av ulike typer tidlige intervensjonstiltak rettet mot risikofylt alkohol- og cannabisbruk hos unge mennesker. Målet med litteratursøket var for det første å få en oversikt over forskningen på feltet. For det andre å finne ut hvilke til-

tak som har dokumentert effekt. En kort oppsummering av resultatene er presentert i et notat utgitt av Kunnskapssenteret (2012). Det ble funnet ti publikasjoner som tilfredsstilte gitte inklusjonskriterier i forhold til populasjon, type tiltak, utfall og studiedesign.

I denne artikkelen ser vi nærmere på hovedkonklusjonene i de systematiske oversiktsartiklene når det gjelder vurdering av effekt av ulike tidlige intervensjonstiltak. Vi viser også noen eksempler på bruk av disse eller liknende metoder i arbeidet med å redusere risikofylt alkohol- og narkotikabruk blant ungdom og unge voksne i Norge.

Kunnskapsgrunnlaget

Tabellen under gir en oversikt over de aktuelle oversiktsartiklene med hovedkonklusjoner.

Seks av artiklene er sammenstillinger av forskning på effekt av tiltak rettet mot

Forfatter	Tiltak	Populasjon	Hovedkonklusjon
Tripodi (2010)	Alle typer tiltak	12-19 år	Individuelle kortintervensjoner har effekt, og bedre effekt enn familiebaserte.
Fager (2004)	Alle typer tiltak	Studenter	Kortintervensjoner og motiverende intervju har effekt.
Korczak (2011)	Alle typer tiltak	Barn og unge	Behov for utvikling av – og utprøving av tiltak i Tyskland
White (2010)	Nettbaserte tiltak	Studenter	Web-baserte tiltak har effekt, og er godt egnet for unge risikoutsatte.
Moreira (2009)	Normgivende tiltak	Barn og unge	Sosiale normer, basert på web-basert formidling eller ansikt til ansikt, har effekt.
Grenard (2006)	Motiverende intervju (MI)	13-25 år	MI har effekt. Behov for økt kunnskap om hva som er kjernen i et vellykket MI
Tait (2003)	Kort- intervensjon/MI	Ungdom	Kort-intervensjon og MI har effekt. Effekt-størrelse varierer med type rusmiddel.
Gates (2006)	Tiltak utenfor skolearenaen.	Unge < 25 år	MI og noen familiebaserte tiltak kan ha effekt, men ikke godt nok evidensgrunnlag.
Tait (2010)	Nettbaserte tiltak	Unge voksne	Web-baserte tiltak har effekt på alkoholrelaterte problemer.
Thomas (2011)	Mentorstøtte	13-18 år	Mentorstøtte har trolig effekt på risikofylt alkoholbruk

Systematiske oversikter over effekt av tiltak mot risikofylt alkohol- og cannabisbruk.

risikofylt alkoholbruk, mens fire av oversiktene har vurdert tiltak for å påvirke bruk av både legale og illegale rusmidler (Grenard et al., 2006; Tait et al., 2003; Gates et al., 2006; Thomas et al., 2011). Flere av de systematiske oversiktene har vurdert effekten av kortintervensjoner (brief interventions) med motiverende intervju som teknikk.

Oversiktsartikkelen til Tripodi (2010) oppsummer forskning på effekten av ulike individuelle og familiebaserte intervensjoner på ungdommers alkoholbruk, og gjør en samlet analyse av resultater fra tidligere enkeltstudier. Hovedkonklusjonen er at individorienterte kortintervensjoner har bedre effekt enn familiebaserte tilnærminger. Dette er i tråd med resultatene til Fager & Melnyz (1994), som viser at individuelle intervensjoner med motiverende intervju er virkningsfulle tiltak i forebygging av risikofylt alkoholbruk blant ungdom og unge studenter. Korczak og medforfattere (2011) gir en oppdatert oversikt over den tyske og engelske forskningslitteraturen om forebyggende tiltak rettet mot ungdommers alkoholbruk. En sammenstilling av resultater fra i alt 40 ulike studier viser at kortintervensjoner og kognitive atferdsorienterte tiltak har god effekt. Forfatterne konkluderer imidlertid at forskningslitteraturen er dominert av amerikansk forskning, og at det er behov for utvikling og effektevaluering av forebyggende tiltak for den tyske barne- og ungdomspopulasjonen. Tait & Hulse (2003) har evaluert effekten av kortintervensjoner på risikofylt alkohol- og narkotikabruk blant unge under 20 år. Hovedfunn er at motiverende intervju er et effektivt tiltak, spesielt overfor ungdommer som er i befatning

med cannabis. Tilsvarende resultater fremkommer av en sammenstilling av resultater fra kliniske studier som har brukt MI som tiltak overfor ungdom og unge voksne med risikofylt alkohol- eller narkotikamisbruk (Grenard, et al., 2006). Forfatterne påpeker et behov for mer kunnskap om hva som utgjør de virkningsfulle komponentene i en vellykket MI-intervensjon.

To av de systematiske oversiktsartiklene har fokus på effekten av web-baserte intervensjoner. Både Tait og Christensen (2010) og White (2010) konkluderer at web-baserte intervensjoner er effektive tiltak for å redusere risikofylt alkoholbruk blant studenter.

Sosiale normer og normgivende tiltak er temaet i oversiktsartikkelen til Moreira (2010). Artikkelen undersøker i hvilken grad normgivende tilbakemeldinger (social norms) kan bidra til å endre feilaktige oppfatninger om hva som er akseptabelt forbruk av alkohol, og derigjennom redusere risikoen for misbruk blant studenter. Resultatene viser at slike intervensjoner har effekt, både gitt i form av web-baserte tiltak og som individuelle tilbakemeldinger gitt ansikt-til-ansikt.

I USA er ulike former for mentorstøtte utbredt som forebyggende tiltak for barn og unge. Thomas og medarbeidere (2011) har sammenstilt funn fra studier som har undersøkt effekten av dette tiltaket på alkohol- og narkotikabruk blant risikoutsatte ungdommer. Resultatene viser at mentorstøtte bidrar til mindre alkohol og narkotikamisbruk i målgruppen. Forfatterne presiserer imidlertid at evidensgrunnlaget er usikkert, i hovedsak fordi tilgjengelig forskning er basert på studier fra USA, på ungdom som tilhører margi-

naliserte grupper og minoritetsgrupper. De fleste tiltak for å forebygge rusmisbruk blant ungdom iverksettes i skolesammenheng. Når målgruppen er unge voksne som har fullført obligatorisk skolegang, kan det være aktuelt å gjennomføre intervensjoner på andre arenaer, som for eksempel ungdomsklubber, hybelhus, i en familiesetting eller annet nærmiljø. En systematisk oversikt publisert av Gates og medarbeidere (2009) har undersøkt i hvilken grad ulike forebyggende tiltak som iverksettes på andre arenaer enn i skolen kan bidra til å forebygge cannabisbruk blant unge voksne. Hovedkonklusjonen er at det ikke foreligger god nok evidens for effekten av intervensjoner gjennomført på denne måten.

Oppsummert om kunnskapsgrunlaget

Det er utviklet en rekke ulike tiltak som har som formål å forebygge utvikling av risikofylt alkohol- og cannabisbruk blant ungdom og unge voksne. Oversikten over forskning på feltet viser at kort-intervensjoner er utbredt. Disse kan være individualiserte i form ansikt til ansikt-situasjoner, eller være web-baserte. Kortintervensjoner er gjerne basert på prinsippene innenfor motiverende intervju, eller kan ta form av å være normgivende i forhold til hva som er akseptabel atferd når det gjelder alkoholforbruk. Målet er å motivere personen til å endre rusvaner og atferd ved å hjelpe klienten til å forstå at rusmisbruket utgjør en risiko, og å motivere til å redusere eller avslutte rusmiddelbruken. Hovedfunn fra de systematiske oversiktsartiklene viser at slike tiltak kan ha god effekt når det

gjelder forebygging av risikofylt alkoholbruk og cannabisbruk hos ungdom og unge voksne.

De fleste tiltak for å forebygge rusmisbruk blant ungdom iverksettes i skolesammenheng.

Kunnskapscenteret identifiserte én systematisk oversiktsartikkel som har undersøkt effekten av mentorstøtte som rusforebyggende tiltak. Mentorstøtte er en form for individuell og tett oppfølging over tid. Tiltaket er formelt organisert ved at profesjonelle gir opplæring, støtte og veiledning overfor frivillige mentorer (Christiansen, 2012; Thomas et

al, 2011). Mentoren har gjerne to hovedfunksjoner overfor ungdommen; en veiledende/rådgivende funksjon og en psykologisk/sosial funksjon. Den sistnevnte funksjonen innebærer at mentor etablerer en relasjon basert på tillit og fortrolighet, for derigjennom å kunne bidra støttende i forhold til ungdommens egen motivasjon for atferdsendring. Mentorstøtte kan være et supplement til det øvrige hjelpeapparatet for risikoutsatte ungdommer, og kan trolig forebygge at ungdom begynner med rusmidler.

Web-baserte kortintervensjoner, motiverende intervju (MI) og mentorstøtte er metoder som er iverksatt i Norge. I det følgende vil vi vise eksempler på bruk av disse tiltakene i vårt rusforebyggende arbeid med ungdom og unge voksne.

Optimal Student – en nettbasert kortintervensjon

Tidlig intervensjonstiltak rettet mot studenters drikkevaner er ett av satsningsområdene for KoRus-Midt. Bakgrunnen for dette er norske undersøkelser som viser studentenes økende alkoholkonsum.

Særlig intensivkonsumet (Heavy episodic drinking, HED) er bekymringsfullt, da det innebærer en forhøyet helserisiko. Studentenes helse- og trivselsundersøkelse fra 2010 viser at den sosiale konteksten og oppfatningen av alkohol som sosialiseringsskilde er vanlige årsaker til at ungdommer og studenter drikker alkohol. Samtidig mener sju av ti studenter at det drikkes for mye i studentmiljøet (Nedregård & Olsen, 2011).

KoRus-Midt har over en periode arbeidet med å finne gode metoder for å intervensjonere overfor målgruppen studenter. I denne sammenheng har vi sett nærmere på et verktøy som er utviklet og tatt i bruk i Sverige. Selvskåringsverktøyet Studenthelsen er utviklet ved Linköping Universitet¹, i samarbeid med foretaket AlexIT AB, på oppdrag fra Statens folkhälsoinstitut. Verktøyet omfatter en elektronisk løsning (electronic screening and brief intervention, e-SBI), utviklet for at studenter anonymt kan teste sine alkoholvaner. Testen gir en individuell tilbakemelding med risikovurdering, rådgivning og informasjon om hvor en kan søke hjelp ved ønsker om å endre sine alkoholvaner. Tiltaket kan også bidra til å overføre sosiale normer om hva som er akseptabelt alkoholkonsum blant studenter og unge voksne, og således til korrigerende av feilaktige oppfatninger om alkoholbruk og risiko.

Det foreligger etter hvert mye forskning rundt bruk av såkalt e-SBI blant voksne

studenter. Erfaringer viser at metoden er kostnadseffektiv, og at den potensielt kan nå mange i målgruppen. Metoden er nå tatt i bruk ved de aller fleste studenthelse-tjenester i Sverige. Det er utviklet en norsk versjon som er gitt navnet Optimal Student. Det er videre gjennomført et pilotprosjekt ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, der vi blant annet har testet teknisk funksjonalitet og faglig hensiktsmessighet. Erfaringer fra piloteringen er positive. Under vår prøvelansering av tiltaket opplevde vi dessuten at studenter har stor interesse for større fokus på alkohol og alkoholvaner. De ulike studentgruppene og studentorganisasjonene ga uttrykk for at de ønsket å be-

KoRus-Midt og Helsedirektoratet samarbeider nå om å implementere verktøyet Optimal Student ved studiesteder i hele landet

nytte tiltaket til å snakke om alkohol og risiko i sine respektive grupper. En positiv sideeffekt av et slikt verktøy vil derfor være den oppmerksomheten som skapes i studentmiljøet ved gjennomføring av undersøkelsen. KoRus-Midt og Helsedirektoratet samarbeider nå om å implementere verktøyet Optimal Student ved studiesteder i hele landet.

Motiverende intervju

Bruk av kortintervensjoner basert på prinsippene innenfor motiverende intervju (Miller, 1993; Miller & Rollnik, 2002) er anbefalt av Helsedirektoratet, og blir i økende grad tatt i bruk i Norge som tidlig intervensjonstiltak overfor ungdommer med begynnende atferds- og rusproblemer. Motiverende intervju er en samarbeidsrettet samtalemetode som har til formål å styrke ungdommens motivasjon og engasjement for å gjøre atferds- og livsendringer. Det tas utgangspunkt i

1 <http://www.livsstilsanalys.se/>

at det er personen selv som sitter på løsningen som kan føre til atferdsendring, og det oppmuntres til å løse problemer i eget liv. Virksomme elementer i motiverende intervju er blant annet uttrykk for empati, samt aksept og respekt for ungdommens perspektiv.

Helsedirektoratet har gitt KoRus-Vest Bergen et nasjonalt ansvar for å utdanne MI-instruktører ved de øvrige av landets kompetansesenter innen rusfeltet. Videre, i regi av kompetansesentrene, arrangeres opplæringskurs i bruk av MI rettet mot fagpersoner som arbeider med ungdom og voksne om atferdsendring. KoRus-Midt har i samarbeid med Høgskolen i Nord-Trøndelag utviklet et videreutdanningstilbud i Motiverende intervju. Fordi MI anses å være særlig egnet i arbeidet med ambivalens og motivasjon, er dette en spesielt viktig tilnærming i arbeidet med endringsprosesser blant ungdom og unge voksne.

Som ledd i den nasjonale satsningen på bruk av MI som intervensjonstiltak, er det også etablert en veiledningstjeneste for MI-utøvere. Veiledningssenteret MI-analyse ble etablert ved KoRus-Bergen, Stiftelsen Bergensklinikkene i 2012, etter oppdrag fra Helsedirektoratet. Hovedhensikten er å gi feedback og veiledning til fagpersoner som ønsker en vurdering av hvor godt de anvender metoden motiverende intervju. Ved å gi tips og råd skal tjenesten bistå fagpersoner i å utvikle og vedlikeholde sin kompetanse i metoden.

Helsedirektoratet har dessuten i samarbeid med KoRus-Øst utviklet nettsiden snakkomrus.no, som et tiltak for fagpersoner som ønsker å bli en bedre rådgiver i samtaler om bruk av alkohol og andre rusmidler. Nettressursen er spesielt laget

for ansatte i kommunens helse- og omsorgstjenester, i NAV og i spesialisthelsetjenesten, og bruker samtaleteknikker hentet fra MI.

Mentorstøtte

I Oslo finner vi flere eksempler på bruk av mentorstøtteordningen som ledd i rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid. I bydelen Grorud i Oslo er tiltaket iverksatt for å følge opp enkeltungdom, som en del av samarbeidsmodellen SaLTo, mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt. Hovedmålgruppen for SaLTo er barn og unge i alderen 12-23 år, med fokus på de som vokser opp i utsatte miljøer med rus og kriminalitet. En rapport fra innsatsen i bydelen tyder på at oppfølgingen fra mentoren har bidratt til holdningsendring i forhold til bruk av vold og konflikter, opprettholdelse av skolegang, samt forebygging av rusproblemer (Oslo kommune, 2011).

I bydel Frogner i Oslo er det etablert et byomfattende prosjekt kalt Sisterhood of Oslo². Tilbudet er på mange måter sammenlignbart med mentorordningen slik den beskrives i den amerikanske forskningslitteraturen. Prosjektet formidler kvinnelige mentorer til jenter som har behov for en stabil voksenkontakt og rollemodell. Mentorene, som jobber på ideell basis, får kursing, inspirasjon og støtte fra Sisterhood. Det etableres jentegrupper som vanligvis går over ett år, med ukentlige to-timers møter. Møtene arrangeres som temakvelder, der vennskap, respekt, rus og lignende er aktuelle tema. Tilbudet beskrives som et lavterskeltilbud til

2 Personlig kommunikasjon med prosjektleder Rukaia Khairy, Sisterhood of Oslo, sisterhood@sisterhood.no, 10.06.2013

jenter som har behov for støtte, men som ikke ønsker støttekontakt og psykolog (www.fritidforalle.no). Prosjektet er et samarbeid med Blå Kors ungdom, og er basert på midler fra daværende Barne- og familiedepartementet. Sisterhood er inspirert av det svenske jenteprojektet United Sisters. (www.sisterhood.no)

Et annet eksempel på anvendelse av tiltaket er Mentorprosjektet som ble etablert Kristiansand i 2004.

Her ble mentorstøtte anvendt overfor yngre gutter som hadde begått kriminelle handlinger, men som ikke ennå var blitt straffedømt eller dømt til fengselsopphold.

Kjernen i mentorens arbeid med ungdommene var aktiviteter, som trening, turer, kino og sosialt samvær. Evalueringen av mentorordningen i Kristiansand konkluderte blant annet at «mentorene har kommet inn som betydningsfulle andre - på en annen måte enn det upersonlige hjelpeapparatet tidligere har evnet eller hatt mulighet til» (Carlsson, 2006, side 7).

Mentorordningen er forholdsvis utbredt i Danmark, der den i utgangspunktet er innrettet mot ungdommer som har begått kriminelle handlinger. En ny dansk rapport har også dokumentert at mentorstøtte og fritidstilbud for unge som er i risiko for å begå kriminelle handlinger, kan forebygge utagerende atferd, vold og annen kriminalitet. Rapporten er basert på et systematisk søk etter internasjonale studier som har undersøkt effekten av mentor- og fritidsinnsatser for unge som er i risiko for å begå kriminelle handlinger. Forfatteren konkluderer at mentorordningen kan ha en positiv ef-

fekt både på kriminalitet og flere andre faktorer i ungdommenes liv, herunder psykisk helse og bruk av rusmidler (Christiansen, 2012).

Oppsummering og avslutning

Hovedformålet med denne artikkelen har vært å presentere ulike tidlig intervensjonstiltak som har dokumentert effekt på risikofylt alkohol- og cannabisbruk blant ungdom og unge voksne. Vi har tatt utgangspunkt i resultater fra et litteratursøk gjennomført av Kunnskapssenteret over oppsummert forskning på feltet. Hovedfunn er at det foreligger god doku-

mentasjon på at kortintervensjoner basert på prinsippene innen for motiverende intervju, gjennomført ansikt-til-ansikt eller web-basert, er effektive forebyggende tiltak. Det foreligger dessuten resultater som viser at tett individuell oppfølging over tid, i form av mentorstøtte, kan forebygge at risikoutsatt ungdom begynner med alkohol og cannabis.

Kunnskapssenteret anvender en fremgangsmåte for oppsummering av forskning som innebærer en vurdering av metodiske kvalitet. Vurderingen belyser ulike sider av hvordan den systematiske oversikten er utført, blant annet i hvilken grad forfatterne har utført et tilfredsstillende søk etter primærstudier, og om resultatene fra studiene er sammenfattet på en forsvarlig måte (Kunnskapssenteret, 2013). Fire av de systematiske oversiktene som omfattes av dette litteratursøket er klassifisert i vurderingskategorien høy kvalitet, mens de øvrige seks er i kategoriene lav/moderat kvalitet. I de fleste oversiktsartiklene er da også forfatterne

Fremtidige fokusering på innsatser har mye å vinne på å anlegge et mer relasjonelt fokus på problematferd.

tilbakeholdne med å gi anbefalinger basert på de resultatene de presenterer. Flere presiserer at det er behov for mer forskning basert på randomiserte kontrollerte forsøk av høy kvalitet, samt studier gjennomført utenfor USA.

Det er også viktig å understreke at det foreliggende litteratursøket ikke gir en utfyllende oversikt over den aktuelle forskningen på feltet. Kunnskapsentret har blant annet bemerket at dette er et forskningsområde hvor det stadig publiseres nye randomiserte kontrollerte studier, og at man derfor bør oppdatere litteratursøket for å inkludere studier publisert etter siste søkedato (Kunnskapssenteret, 2012).

Oversiktsartiklene gir likevel syntetisert relevant informasjon og kunnskap om effekt av intervensjoner rettet mot risikofyllt alkohol- og cannabisbruk blant ungdom og unge voksne.

Om forfatterne:

Helle Wessel Andersson er forskningsrådgiver ved FoU-seksjonen ved Kompetansesenter rus – Midt-Norge. Wessel Andersson er dr.polit i psykologi fra NTNU, og har mange års erfaring med helsetjenesteforskning, med særlig fokus på forebyggende tiltak for risikoutsatt ungdom. Hennes interessefelt omfatter også studier av forløp og utfall av spesialisert rusbehandling.

Trond Ljøkjell er seksjonsleder ved Kompetansesenter rus – Midt-Norge i Sør-Trøndelag. Ljøkjell er utdannet kriminolog, og har bred erfaring fra forebyggende arbeid til motivasjon og endringsarbeid med marginaliserte ungdom og unge voksne. Særlig har arbeidet vært knyttet til tema som rus- og prostitusjonsproblematikk.

Referanser:

Babor, T.F, Higgins-Biddle, J.C, Saunders J.B., Monteiro, M.G. (2001). AUDIT – The Alcohol Use Identification Test: Guidelines for use in primary care. Second ed. Geneva: World Health Organization: Department of Mental Health and Substance Dependence.

Carlsson, Y. (2006). Hvordan gripe de ugripelige med minoritetsbakgrunn. En virksomhetsbeskrivelse og foreløpig evaluering av et mentorprosjekt i Kristiansand. Norsk institutt for by- og regionsforskning. NIBR-notat 117.

Christiansen, H.N. (2012). Effekten af mentor og fritidsinnsatser for unge i risiko. En systematisk kortlægning. Det Kriminalpræventive Råd, Danmark. drk.dk

Fager, J.H., & Melnyk, B.M. (2004). The effectiveness of intervention studies to decrease alcohol use in college undergraduate students: an integrative analysis. *Worldviews Evid Based Nurs*, 1, 102-19.

Faldet, A-C. (2011). Jenter, vold og trusler – Mål strategier og metoder - En oppsummering. Bydel Sagene, Oslo kommune

Gates, S., McCambridge, J., Smith, L.A., & Foxcroft, D. (2006). Interventions for prevention of drug use by young people delivered in non-school settings. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. Issue 1. Art. No: CD005030. DOI: 10.1002/14651858.CD005030.pub2.

Grenard J.L, Ames SL, Pentz MA, Sussman S. (2006). Motivational interviewing with adolescents and young adults for drug-related problems. *Int J Adolesc Med Health*, 18, Jan-67.

Forts. >

Haugland, S., Strandheim, A., & Bratberg, G. (2012). Er risikofylt rusmiddelbruk vanligere blant ungdom som har sett foreldrene beruset? *Tidsskr Nor Legeforen*, 132, 410-413.

Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller J.Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin* 112 (1): 64-105.

Henry-Edwards, S., Humeniuk, R., Ali, R., Moteiro, M., & Poznyak, V. (2003). Brief intervention for substance abuse: A manual for use in primary care. (Draft Version 1.1 for Field testing). Geneva, World Health Organization.

Helsedirektoratet (2007). Tidlig intervensjon på rusområdet. Sentrale perspektiver – aktuelle målgrupper og arenaer. IS-1455.

Helsedirektoratet (2009). Fra bekymring til handling. En veileder om tidlig intervensjon på rusområdet. IS-1742.

Korczak D, Steinhauser G, Dietl M. (2011). Prevention of alcohol misuse among children, youths and young adults. *GMS Health Technol Assess*, 7, Doc04.

Kristiansen, I.H., & Skårberg, A.(2010). Utsatte unge 17-23 år i overgangsfaser. Sluttevaluering av utviklingsarbeidet. NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Rapport nr. 14/10.

Kunnskapssenteret (2012). Forebygging av risikofylt alkoholbruk og cannabisbruk hos ungdom og unge voksne. Notat fra Kunnskapssenteret. Litteratursøk, juni 2012.

Kunnskapssenteret. Slik oppsummerer vi forskning.

Håndbok for Nasjonalt kunnskapssenter for helse-tjenesten. Mars 2013

Miller, W. (1983). Motivational interviewing with problem drinkers. *Behavioral Psychotherapy*, 11, 114-172.

Miller, W., & Rollnick, S. (2002). *Motivational interviewing*. 2nd Edition. Guilford Press, New York and London.

Moreira, M.T., Smith, L.A., & Foxcroft, D. (2010). Social norms interventions to reduce alcohol misuse in University or college students (Review). *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 3. Art. No.: CD006748. DOI: 10.1002/14651858. CD006748. pub2.

McAlaney, J. & McMahon, J. (2007) Normative beliefs, misperceptions and heavy episodic drinking in a British student sample. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*; 68, 385–92.

Nedregård, T., & Olsen, R. (2011). Studentenes helse - og trivselsundersøkelse (SHoT 2010). TNS Gallup.

Newcomb, M.D., Maddahian, E., & Bentler, P.M. (1986). Risk factors for drug use among adolescents: Concurrent and longitudinal analyses. *American Journal of Public Health*, 76, 525-531.

Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T.M.B. & Rørnes, K. (2006). Forebyggende innsatser i skolen. Rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier. Utdanningsdirektoratet.

Oslo kommune (2011). Kriminalitetsforebyggende SaTo arbeid. Bydel Grorud 2011.

Perkins, H. W & Wechsler H. (1996). Variation in perceived college drinking norms and its impact on alcohol abuse: A nationwide study. *Journal of Drug Issues* 26, 961-74.

Perkins W. (2007). Misperceptions of peer drinking norms in Canada: Another look at the "reign of error" and its consequences among college students. *Addictive Behaviors*, 32, 2645-56.

Sameroff, A. J., Bartko W. T., Baldwin, A Baldwin C., & Seifer R.(1998). Family and social influences on the development of child competence. In *Families, risk, and competence*, edited by M. Lewis and C. Feiring, 161-85. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Swadi, H. (1999). Individual risk factors for adolescent substance use. *Drug and Alcohol Dependence*, 1999, 209-224.

Tait R.J, Hulse G.K. (2003). A systematic review of the effectiveness of brief interventions with substance using adolescents by type of drug. *Drug Alcohol Rev*, 22, 337-46.

Thomas, R.E., Lorenzetti, D., & Spragins, W. (2011). Mentoring adolescent to prevent drug and alcohol use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. Issue 11. Art.No.: CD007381.DOI:10.1002/14651858.CD007381.pub2.

Tripodi, S.J., Bender, K., Litschge, C., & Vaughn, M. (2011). Interventions for reducing adolescent alcohol abuse. A meta-analytic Review. *Arch Pediatr Adolesc Med.*, 164, 85-91.

White A, Kavanagh D, Stallman H, Klein B, Kay-Lambkin F, Proudfoot J, et al. 2010. Online alcohol interventions: a systematic review. *Journal of Medical Internet Research*, 12, e62.

